

Lietuviai

The Lithuanian, Semi-Weekly Newspaper.
Authorized by EUCOM/HQ Civil Affairs Division.
Authorization No. UNDP 203 * Publisher: Al. Laiskūnas, (13b) Memmingen, Postfach 2 * Circulation: 9.000 * Printer: Dietrich & Schuster, Memmingen, Schranzenplatz 6.
Atsak. redaktorius-leidėjas Al. Laiskūnas, vyr. redaktorius V. Meškauskas, redaktorius J. P. Palukaitis, Redakcijos ir Administracijos adresas: (13b) Memmingen, Postfach 2, Tel. 2677.
Laukiamas eina dukart savaitėje. Paskiro Nr. kaina 0,40 DM. Prenumeratos kaina Vokietijoje 3,- DM, užsakai užsienietis 4,- DM mėnesiui.

Nr. 15

1949. IX. 10

Paskutinę valandą

* JAV eksporto-importo bankas su teikė Jugoslavijai 20 milijonų dolerių paskolą. 12 milijonų skiriamas kasyklų įrengimams pirkti, 8 milijonai kitiems Jugoslavijai reikalingiems imonių įrengimams įsigyti. Už paskolą Jugoslavija mokės 3,5%.

* JAV dirbančiųjų skaičius peržengė 60 milijonų ribą. Paskutiniu metu be darbių skaičius sumažėjo 400.000.

* Europos Tarybos seimas penktadienio rytą baigė savo sesiją, priimdamas Europos tautų žmonių teisių chartą. Ji numato įsteigti specialų teisimą, į kurį dėl savo teisių pažeidimo galės kreiptis kiekvienas Europos tarybą įeinančio krašto pilietis. Chartą dar turės ratifikuoti atskiri kraštų parlamentai. Chartoje numatyti nuosavybės teisė ir auklėjimą liečiančios nuostatos sukėlė karštas diskusijas. Uždaromas sesija, seimo pirmininkas Spaakas pareiškė, kad Jungtinių Europos Valstybių sudarymas jau esąs galimybių ribose.

* Prezidentas Trumanas priėmė Beviną ir Sir Staffordą Crippsą.

* Britų profesinių sąjungų kongresas 6,5 milijonų balsais prieš 1 mil. balsų pritarė darbiečių vyriausybės kainų ir algų politikai. Į prof. sąjungų vadovybę nepateko nė vienas komunistas.

* Senatorius Connally teigimu, Čiang Kaišakas, pasitraukdamas iš Formozos salą, pasiėmė 138 milijonus dolerių.

* Garmisch-Partenkirchen mirė garsus kompozitorius Richardas Straussas, sulaukęs 85 m. amžiaus.

Prasidėjo Washingtono pasitarimai

Washingtonas (UP). Trečiadienio 19 val. užsienio reikalų ministerijos 510 konferencijoje kambaryje prasidėjo JAV, D. Britanijos ir Kanados užsienio reikalų ir finansų ministrų pasitarimai. Britų ministras Bevinas ir Crippsas turėjo nemalonių New Yorko uoste. 400 arių suruošė protesto demonstraciją dėl Arijos padalinimo, o komunistinės nešiku profesinės sąjungos nariai atsikakė iš laivo iškrauti jų bagažą, kurį vėliau išnešė laivo įgulios nariai.

Spaudos atstovams abu ministrai, pareiškę, kad jie atvykė į JAV laimėti kautynių dėl vieno pasaulio. „Mes čia atvykome, ne kad ką nors burtume, tačiau nesileisime ir patys peikiami“.

Bevinas pabrėžė, kad jis Washingtono nori su Achesonu aptarti bendras JAV ir D. Britanijos politines problemas ir kad jis vėliau dalyvaus JT visuotiniame susirinkime.

Crippsas po pasitarimų Washingtono dalyvas pasaulinio banko ir valiutų fondo konferencijoje. Į paklausimą, ar darbiečių vyriausybė yra atsakinga už „dabartinius sunkumus, Bevinas atkrito: „Ne, protinę žmonės visados ieško atpikimo ožio“. Jis pabrėžė, kad JAV ir D. Britanija stebia po pačio tikslo, nors ir kitomis priemonėmis.

Sir St. Crippsas pareiškė, kad jis ir toliau laikosi savo pareiškimo žem. rūmuose, kuriame jis pasisakė prieš svaro nuvertinimą.

Būriai čekų lankė Benešo kapą

Sezimovo Ustí (UP). Rugsėjo 3 d., minint Čekoslovakijos prezidento Eduardo Benešo mirties metines, būriai čekų susirinko prie jo kapo, esančio Sezimovo Ustí kaime, ir apliko kapą gėlimais. Daugelis gėlių puokščių buvo perrištos juostomis su žraifu „Mes liksime Tau ištikimi visuomet“. Patsai kapas nebuvo augomas sargybinų, tik ties Benešo šeimos vasaros rezidencija šen ir ten vaikščiojo policininkas.

Pirmieji kapo lankytojai pradėjo rodytis anksčiau, apie 6 val. Vyrų buvo apsiėmę tamsiais gėdulo rūbais, moterų dauguma ašarojo. Vėliau atvyko ir vyriausybės delegacija su vicepremiere Fierlangeriu.

Cekų spauda nė puse žodžio neprisiminė prez. Benešo, tik valdinė žinių agentūra popieciais labai trumpai pranešė apie minėtą delegacijos lankymąsi.

Isvarė neprasytą svečią

Kopenhaga (AP). Vienas sovietų valdininkas, pagal pabėgėlių teigimą pavarde Kaplinas, pirmadienį atvyko į Kopenhagą pabėgėlių stovyklą ir pradėjo raginti grįžti namo. Pabėgėliai - estai, lietuviai ir latviai - nutraukė oratoriaus prakalbą ir suplėšė juo išdalintas proklamcijas. Pagaliau trylikos policininkų išgebėjo agitatorių nuo dar blogesnio likimo.

Vak. Vokietijos respublikos gimimas

Bonna (m). Rugsėjo 7 d. Vakarų Vokietijos federacinės respublikos abeji rūmai - seimas (Bundestag) ir senatas (Bundesrat) - Bonnoje susirinko pirmojo posėdžio. Tuo būdu pirmą kartą po 16 metų pertraukos pradėjo veikti demokratinį rinkimų keliu rinktas Vokietijos - tiesa, ne visos - parlamentas. Pirmą kartą po kapituliacijos Vokietija pradėjo valstybinės egzistencijos funkcijas.

Abejū rūmų atidarymo iškilmėse dalyvavo visi trys Vakarų valstybių aukštieji komisarai - McCloy, François-Poncet ir gen. Robertsonas, daugelio užsienio valstybių atstovai, visų 11 federaciją sudarančių kraštų ministrai pirmininkai, Berlyno burmistras ir eklezijos atstovai. Seimo posėdį atidarė seniausias amžiumi atstovas P. Lōbe, ilgametis Veimaro respublikos seimo pirmininkas, Berlyno atstovas stebėtojo teisėmis.

Savo trumpoje kalboje Lōbe paminėjo, ne visai vokiečių tautai leidžiama valstybės atstatymo darbe dalyvauti, kad svetima valdžia terorizuojanti ir nežmoniškos sąlygose gyventi verčianti 20 milijonų žmonių. „Padėkit šį baisų nežmoniškumą pašalinti!“ apeliavo jis į laisvąjį pasaulio tautas. Toliau jis pabrėžė, kad Vokietija norinti tapti taikiu ir lygiateliu Europos Jungtinių Valstybių nariu. Ta pačia proga jis apeliavo ir į seimo atstovus, kad jie vengtu aštrių partinių rietenų, nes šiuo metu Vokietijai reikia ne „ardymo politikos, bet atstatymo darbų“.

Seimo pirmininko rinkimai

Po Lōbes kalbos vyko seimo pirmininko ir vicepirmininkų rinkimai. CDU pasiūlė

savo partijos atstovą Dr. Kōhlerį. Komunistai siūlė socialdemokratą H. Bōhmą, kuris tuoj pat atsakė, o komunistų lyderis Reimanas šūktelėjo, kad tuo pasiūlymu jis tik norėjęs pabrėžti SPD opoziciją. Iš 402 balsų Dr. Kōhleris gavo 346, Bōhmas - 15 (matyt, komunistų), ir 41 lapelis buvo paduotas tuščias.

Vicepirmininkais buvo išrinkti prof. C. Schmidas (SPD) ir Schāferis (FDP).

Pirmieji projektai

Iškilmingajam posėdžiui baigiantis, socialdemokratų atstovas Ollenhaueris pasiūlė, kad į pirmojo darbo posėdžio darbotvarkę būtų įtraukti šie klausimai: Berlyno įjungimas į Vakarų Vokietijos federaciją, fabriku demontažo klausimas ir Vak. Vokietijos sostinės perkėlimas į Frankfurtą klausimai. Komunistai pasiūlymą fabriku demontažo klausimu bandė nušvilpti, sakydami, kad tai esąs socialdemokratų propagandinis pasiūlymas.

Arnoldas - senato pirmininkas

Pirmajame senato posėdyje pirmininku išrinktas S. Reino - Vestfalijos min. pirm. K. Arnoldas (CDU), pavaduotojais - W. H. Koppas ir Dr. Mülleris. Būdinga, kad per pirmininko rinkimus prieš Arnoldo kandidatūrą netiesiogiai (susitaikydama nuo balsavimo) pasisakė Bavarijos delegacija, susidedanti išimtinai iš CDU atstovų (rinkimai buvo vykdomi, paeitimi šaukiant po vieną kiekvieno krašto atstovą, kuris atidavė balsą visos delegacijos vardu).

Kėdžių pasiskirstymas

Bonna (dpa). Seimo seniūnų taryba galutinai paskirs vietas atskiroms frakcijoms. Jų eilė, skaitant iš kairės dešinėn, nustatyta tokia: komunistai (KPD) - socialdemokratų (SPD) - krikšč. demokratų (CDU/CSU) - liberalai (FDP) - Vokiečių partija (DP) - Bavarijos partija (BP) - Vokiečių dešiniųjų partija (DRP). Centras ir WAV (Loritzo partija) sėdės CDU/CSU užpakalyje, nes jo būtinai norėjo gauti vietą vidurinėse kėdžių eilėse.

„Times“: Didysis eksperimentas

Londonas. (AFP). „Šiandien Europoje gimė nauja valstybė“, rašo „Times“ Vakarų Vokietijos seimo atidarymo proga. „Šios, dar nevisiškai suvereninės ir teritoriniu požiūriu nepilnos, valstybės atidarymas yra didelis eksperimentas, kurio

Rusai siūlo kompromisą

Stockholmas (SZ). Švedų laikraštis „Dagens Nyheter“ skelbia iš sešių punktų susidedantį kompromisinį pasiūlymą, kurį ryšium su rudenį metu galima įvykti užsienių reikalų ministrų konferencija Vokietijos klausimui spresti ruošiasi pateikti Sovietų Sąjungai. Jeigu nedaugiau, tai šis pasiūlymas galėtų eiti diskusijų pagrindu. Šia žinią švedų laikraštis sakosi gavęs iš Berlyno ofisinių šaltinių, kurios tvirtina, kad Sovietai Maskvoje JAV pasiuntinybei esą pateikė šį kompromisinį pasiūlymą: 1) Sovietai pripažįsta Vak. Vokietijos vyriausybę su sostine Bonnoje, vakariečiai savo ruožtu pripažįsta Sovietų sudarytą vokiečių rytinės zonos vyriausybę. 2) Sovietai atsako nuo bet kurios politinės savo sektoriaus kontrolės Berlyne, tuo būdu administracinis atžvilgiu rytinis sektorius sujungiamas su visais trimis vakariniais sektoriais. 3) Po to Berlynas tampa dvilytkuojū Vakarų Vokietijos kraštu ir gauna Sovietų nekontroliuojamą koridorijų keliais ir geležinkeliais susisiekti su vakarais. 4) Sovietų Sąjungai gauta laisvą zoną Hamburgo uoste ir taiki pat koridorijų per britų zoną susisiekimui

pasėkos priklausys nuo laisvai išrinktųjų vokiečių partijų vadų praktiškosios išminties.“ Laikraštis toliau nurodo, kad Vakarų valstybės turėtų ne tik stebėti ir laukti, bet ir paremti Vokietijos įjungimą palaipsniui į Vakarų Europos organizaciją. Jos turėtų politiškai remti abi didžiąsias partijas, kad šios išlaikytų savo nepriklausomumą prieš kraštutinius kairiuosius ir dešiniuosius.

Straipsnį baigdamas, „Times“ siūlo Vakarų Vokietijos vyriausybei suteikti vis platesnių įgaliojimų ir leisti į Vakarų sostines pasiūsti vokiečių ūkines komisijas.

„Gėdos diena“

Berlynas. (m). Vakarų Vokietijos seimo atidarymo proga Socialistinės Vienybės partijos (SED) politbiuras paskelbė atsšaukimą, kuriame ragstų 7-toji pavadinta „tautinės gėdos diena“ ir Potsdamo sutarimų laužymo rezultatu.

VOKIETIJA DAR NEPRIIMAMA

Strassburgas (dpa). Churchillio ir Mac Millano apeliacijos, kad Vokietija tuoj pat būtų priimta į Europos Uniją (žūr. „Lietuvio“ 14 Nr.) liko be vaisių. Taip pat nepraėjo ir italų delegato Parri siūlymas žiemą susaukti specialią Unijos tarybos sesiją, kurioje būtų aptartas Vokietijos klausimas. Prieš šį siūlymą ypač karštai pasisakė prancūzų delegatas Bidault.

Münchenas pavojuje

IS AMERIKIEČIŲ MANEVRŲ

Nürnbergas (AP). Didžiųjų amerikiečių manevrų etapas Nürnberge praneša, kad „užpuoliko“ priekinė sauga persikėlusi per Dunojų pusakio Mūncheno kryptimi. „Užpuolika“ vaizduoja amerikiečių „constabulaty“ (okupacines kariuomenes) motorizuoti daliniai, ta proga apvilkti skirtinga, specialiai manevrams pasiuta uniforma su skirtingais ženklais. Iš sovietų zonos pasienio pradėtas puolimas iš pradžių buvo nukreiptas į Pairenė. Puolikams nepasisekus persikelti per Reiną, jie paskuko į Müncheną ir persikėlė per Dunojį. Pirmoji amerikiečių divizija, kuri gina Müncheną, pagalbon pasiėmė sunkiuosius B-50 bombonešius iš D. Britanijos aerodromų, tačiau ir smarkus bombardavimas negalėjo sustabdyti „užpuoliko“ tankų žygio. Müncheno gynėjams padėti iš Frankfurtu lėktuvais gabenami papildomi daliniai.

Britai paneigia

Londonas (AP). Britų užs. reikalų ministerijos informatorius pareiškė, kad Britų vyriausybė apie tariamus Sovietų Sąjungos kompromisinius pasiūlymus neturinti jokių oficialių žinių.

Ta pačia proga šveicariškasis „National Zeitung“ rašo: „Uzsienių reikalų ministrų konferencija jau neboli. Tokiais atvejais rusai mėgsta daryti panašios rūšies pasiūlymus ir tuo kurti naują situaciją.“

Apie „bandomąjį Sovietų balioną“ prisiėmė ir „Basler Nachrichten“. Prancūzų aukštasis komisaras Vokietijai François Poncet išsireiškė, kad tokie pasiūlymai nėra negalimi. Laikraštis priduria, kad aukštasis komisaras šiomis dienomis kaip tik turėjęs ilglesnį pasikalbėjimą su Sovietų komendantu gen. Čukikovu.

Sovietai išnaudoja savo satelitus

Belgradas (Exchange). Jugoslavijos propagandos šefas Djilas „Borbo“ laikraštyje paskelbė politbiuro paaiškinimą, kodėl panaikintos Jugoslavijoje mišriosios sovietų-jugoslavų imonės. Djilas apkaltino Sovietų Sąjungą, nes išnaudojanti ši mažesnius komunistinius kraštus t. v. mišriosiomis bendrovėmis, kuriose vyrėva sovietinis kapitalas ir sovietų direktoria. Be reikalo esą Maskvos ir Belgrado ginčas laikomas kominformo ir jugoslavų komunistų partijos ginču. Iš tikrųjų vis labiau ir labiau išplaukia ir paviršiu tikrasis konflikto pagrindas - tai santykiai tarp paskirų socialistinių valstybių.

Titas sukasi šiaip ir taip

(SZ). Kairysis britų politikas Konni Zilliacus, savo laiku išmestas iš darbo partijos už palankumą komunistui, neseniai lankėsi Jugoslavijoje ir kalbėjosi su Titu. Pasak jo, Titas labai abejojęs, kad žodinis sovietų-jugoslavų konfliktas galėtų virsti ginklu karu. Konfliktas esąs rimtas, bet nesąs kritiškas. Pasikalbėjęs trukęs tris valandas, ir Titas užtikrinęs, jog negalį būti nė kalbos apie tai, kad Jugoslavija galėtų prisiliesti prie Vakarų, atsigrįždama prieš socialistines Rytų bloko valstybes. Jis vadovaujęs marksistiniais-leninistiniais socialistinio principais, nes socialistizmas reikiąs jam tą patį, ką ir gyvenimo standarto kėlimas ar sukūrimas tokios visuomeninės santvarkos, kurioje

būtų respektuojama žmogaus vertė, teisė ir teisingumas.

Ir kiti Jugoslavijos kabineto nariai, su kuriais Zilliacus turėjo taip pat progos išsiskirti, pareiškė savo įsitikinimą, kad Jugoslavijos-Sov. Sąjungos nuomonių skirtumai galį išsilyginti, jeigu apskritai pagerėsia Rytų-Vakarų santykiai. Jie manė, kad po to galėtų susinormuoti Jugoslavijos santykiai su Čekoslovakija, Rumunija ir Bulgarija, o taip pat atgtyti ir ūkinis bendravimas su tais kraštais.

Baigdamas Zilliacus pažymėjo, kad Titas greičiausiai neprausys Jungt. Tautų saugumo tarybos tarpininkauti tarp Jugoslavijos ir kominformo kraštu.

Graikijos pergalė

Po eilės reikšmingų operacijų Graikijos armija pavyko užimti abi paskutiniąsias komunistų tvirtoves: Vitsi (Veronono) kalnyną, tarp Florinos ir Kastorijos, ir 2250 m aukščio Grammos masyvą Graikijos-Albanijos pasienyje. Didžioji ofensyva prie Vitsi prasidėjo rugpjūčio 10 d. Ten jau išstisus metus gerai įsitvirtinę laikėsi apie 8.000 partizanų, nuolat užpildindami Florinos ir Kastorijos apylinkes. Daugumas šių partizanų buvo po pirmojo Grammos užėmimo pabėgę į Albaniją, ten iš naujo apginkluoti ir vėl per šiaurinę Graikijos sieną atsistūti atgal. Jeigu tuomet jau būtų veikusi tarptautinė sienų apsauga, kaip to graikai jau trejetą metų reikalavo - graikų tauta žiemą ir pavasarį nebūtų turėjusi kėsti naujas aukas ir „vargą, o amerikiečių-graikų atstatymo programa būtų greičiau buvusi įvykdyta. Vitsi buvo paimtas per keturias dienas. Tačiau beveik penkiems tūkstančiams partizanų pavyko pabėgti į Albaniją, ir reikėjo tikėtis, kad jie vėl atsiras Grammos srityje, kur vyriausybės kariuomenė rugpjūčio pradžioje įvykusiose mažesnė pobūdžio kautynėse patyrė nemažų nuostolių. Iš penkių tūkstančių partizanų, graikų gen. štabo skaičiavimu, apie trečdalis buvo sužeisti. Kitas trečdalis albanų transporto priemonėmis galėjo tuoj pat būti pergabentas į Grammos sritį.

Mūšis dėl Grammos masyvo tęsėsi penkis dienas - rugpjūčio 24 iki 28 d. d. ir baigėsi iš šiaurės bei šiaurės vakarų puolančių vyriausybės dalinių pergalę. Visus strateginius punktus Vakarų Makedonijos pasienyje dabar kontroliuoja Graikijos armija. Vyriausybės daliniai kovose patyrė nemažų nuostolių - net ir kariuomenės štabo komunikacines kalba apie kietą pasipriešinimą - kovojo su 5.000 partizanų, kurių būriai dar buvo sustiprinti iš Vitsi srities išstumtomis gaujomis. Ir vėl keletas tūkstančių partizanų mūšio pabaigoje, fanatikiems kovotojams ir albanų artilerijai dengiant, pabėgo į Albaniją. Tačiau svarbiausia, banditai neteko savo gerai įrengtų atsparo punktų. Apie tūkstantis vyrų buvo priversti bėgti į Jugoslaviją, o iš Beleso kalnytos srities - į Bulgariją. Pirmą kartą po trejų metų Rytų Makedonijos siena galutinai atiteko į vyriausybinių rankas.

Graikijos gen. štabo atsargiai skaičiavimais, šiuo metu Graikijos teritorijoje yra likę nedaugiau 5.000 partizanų. Didžioji jų dalis prisilauko Bulgarijos pasienyje, kur jas nesunkiai gali įveikti ir mažesni kariuomenės daliniai. Apie tūkstantis yra išsiblaškę vidurinėse Graikijoje. Šios grupelės Graikijos vyriausybei nebėra jokia problema, tačiau didelio susirūpinimo keliai Albaniją ir Bulgariją pabėgusieji partizanai. Graikų kariuomenei neįmanoma savomis jėgomis apsaugoti per 1.000 km ilgio sieną, einančią kalnais ir negyvenamais plotais. Todėl reikia laukti kad vienoje ar kitoje vietoje jie gali praversyti ir įrengti naujus atsparo punktus. To būtų galima išvengti, jei Jungtinės Tautos nutartų pradėti akciją, kuri galutinai išspręstų Graikijos sienų problemas.

Graikijos vyriausybės kariuomenės šliandien turinčios 260.000 karių ir karininkų, pasiekta didesnis kovingumas ir judrumas. Amerikiečių ekspertų nuomone kurią patvirtino ir pasuntinys Grady savo pranešime JAV kongresui, daugiausia naudosi atnėšė š. m. sausio mėnesį įvykęs karinės vadovybės pakeitimas ir naujoje generalisimo Papagosa taktika. Pirmųjų laimėjimų susilaukta jau vasario mėnesį, atgaunant Florinos sritį, užimant Karpenisą ir išvalant Peleponesą. Partizanų skaičius dar prieš rugpjūčio ofensyvą pradžia nukrito nuo 30.000 iki 18.000, iš kurių šliandien jau 13.000 taip pat pasitraukė iš kovos lauko. Kovai su jais reikia tik vidutinio dydžio, judrių kovos vienetų. Tačiau pasieniuose, kaip ir anksčiau, turi būti sukoncentruoti stiprūs junginiai, o jiems išlaikyti vėl reikės nemažų sumų.

Tačiau lemiamą sprendimą dviejų atkakliai kovojančių priešų kovoje nulėmė ne vien Graikijos kariuomenės draša ir ištvermė, bet ir amerikiečių materialinė pagalba. Pirmą kartą fronto daliniai buvo paremti sunkiaja artilerija, kuri įgalino albanų patrankų apsaugoje stovinčius partizanus pradėti pulti. Nuo rugpjūčio pradžios kautynėse, be kita ko, dalyvavo ir pusšimtis smingamųjų amerikiečių bombonešių, šiuo metu Graikijai perduodama 30 transporto lėktuvų, žinomų C-47 vardu. Graikijos kariuomenė, gavusi šias ir vėliau ateisiančias šuntas, galės partizanų kariau šiais metais baigti, žinoma, jei diplomatinėje arenoje bus rasta priemonių pašalinti nuolatinę grėsmę iš kaimyninių „Haudies demokratijų“ pusės.

